

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Дани Кънчев Котев

на тема „Ерос и Философия“

за присъждането на научната и образователна степен „доктор“

от доц. д-р Здравко Василев Попов, СУ „Св. Климент Охридски“

Имах отговорното и приятно задължение да бъда научен ръководител на редовната докторантура на Дани Котев. Темата „Ерос и Философия“ по естествен начин ни събра заедно, доколкото обединяваше, както моите, така и неговите изследователски интереси, и се вписваше изцяло в тематичното съдържание на курса „Въведение във философията“, който аз преподавах.

Винаги съм се отнасял много сериозно към дошлата от гръцката античност до нас фраза, със статуса на дефиниция, „**философията е любов към мъдростта**“. И винаги съм чувствал някакъв дефицит на смисъл и разбиране, когато тя се е интерпретирала единствено в контекста на древногръцката философия. Да, тя е родена „там“ и е била в оборот „там“, тя носи значенията на конкретно мислене, на конкретна езикова употреба, на конкретна организация на обществото, на езичество, и т.н., но заедно с това тя е станала своеобразно послание към бъдещето на всяко философско позициониране, задава е хоризонт на всяко бъдещо философстване. И още по-важно, тя е станала чудодейната „алхимическа“ формула за разбирането на всяко философстване, независимо от това, дали то е средновековно, модерно или постмодерно. „Философията е любов към мъдростта“ присъства, кодирано или явно, и във всяко от така наречените „начала на философстването“ – и в удивлението, и в боговдъхновението, и в съмнението, и в граничните ситуации и т.н. Бихме могли да кажем, че това е един универсален ключ за разбирането на философията изобщо. Но тази универсалност е постижима на нивото на съзнанието и разбирането само ако са взети предвид и са проучени внимателно разнообразните интелектуални **прецеденти** във философската история. Именно това прави Дани Котев в своята дисертация. Той прави много сполучлив опит да схване характера на прецедентите, изразени и обосновани чрез конюнкцията „Ерос и Философия“.

Дисертационният текст е структуриран с Въведение, Три Глави и Заключение, общо 187 страници. Отделно е Библиографията, която включва 300 заглавия на български, английски и руски езици (стр. 188 – 207). Авторефератът е 28 страници и той отговаря на изискванията. В него допълнително е поместена и цялата библиография от дисертационния текст (което е било ненужно).

Защо е избран **Фридрих Ницше** за отправна точка на изследването? Не би ли трябвало да се подходи традиционно, т.е. да се започне с гръцките възгледи и да се върви към съвременните? Напълно оправдавам избора на дисертанта. Философстването на Ницше е най-големия прецедент в история на философията. Ницше не просто полемизира с други философи, което е естествено за всеки философски мислител. Ницше не просто се стреми да нареди един свой възглед до възгледите на другите философи. Ницше поставя под въпрос самото съществуване на философията, нейната природа, функция и назначение. В този смисъл той е най-голямото предизвикателство в цялата европейска философия. Прецедентът на прецедентите. Това, което Ницше произвежда като интелектуална продукция е най-голямата и до днес провокация за мисленето, словото и културата. Но поради това, може би, е и най-добрият ключ за Въвеждане във философията. И това, което ни представя Дани Котев е, че в Ницшевите деструктивни и конструктивни жестове изплува по най-убедителен начин връзката между **еротичното и философското**.

Дисертантът много внимателно и скрупулъзно е проучил произведенията на Фридрих Ницше. Той правилно бяга от всеки опит Ницше да бъде поставен в теоретична система, да бъде представен като систематичен мислител, да му бъде приписан единен възглед, защото съзнава, че това противоречи на самото разбиране на Ницше за света, истината и човешката изразност. Смятам, че правилно е акцентирано на критиката на Ницше на Едната истина, на Едната интерпретация, доколкото за него съществуват само частни, партикуларни истини, както и плурализъм от интерпретации. Затова и собственият език на философстването е този на **афоризма**, на фрагмента, като сегменти или „епистемологически съответствия на действителното“ (стр.23). Афоризмът е „**любов към истината**“ и в този план на разбиране философията приема вида на „пожелаване на битието“, а философът приема образа на съблазнител. Светът е еротичен, защото е цветен, ароматен, текущ, с една дума естетичен. В такъв свят доминиращ и адекватен е **бог Дионис**.

Тълкуването на образа, функциите и ролята на Дионис в творчеството на Ницше от дисертанта, за нуждите на целите на неговото изследване, заслужават висока оценка.

Вдъхновен от Ницше, „снабден“ с негови постижения и ориентири как и какво да търси във философията преди и след Ницше, Дани Котев ни приканва чрез текста си да следваме начертания от него експериментален маршрут. Ако философията е **персонификация на еротично желание**, то във философията на избраните за разглеждане мислители, това желание трябва да се покаже. Това е пътешествието, направено в дисертацията във втора глава, от Августин до Лакан.

При Августин, любовта е копнеж и стремеж към нещо (стр. 65). Има любов към земното и любов към небесното. Земното е несигурно, тленно, чупливо. Такава е и любовта към него. Небесната любов е любовта към Бога, към вечното и сигурното, следователно, тя е принципа на живота в света. **„Животът се определя от това, което се желае“** (стр.67). Желаящият принадлежи на онова, което желае. Разликата между земния (светския) човек и небесния (религиозния) човек се определя от интенционалността на неговите желания. Последствията за философията стават също очевидни.

При Пиер Абелар, за разлика от Августин, „любовта към творението“ почти се **прелива** в „любовта към Бога“ защото измеренията на съществуващото, въпреки йерархичната си подреденост, се обгръщат едно друго. Светът е божие творение, затова любовта към света допълва любовта към Бога (а не е нейна противоположност)(стр.78). Тук любовта е акт на постоянно трансцендиране. Затова и философията е диалектика на възходането.

За Декарт любовта е опит за връщане на човека преди разделението между душа и тяло (стр. 89). Произходът на любовта се състои в копнежа на душата за съединение с тялото. Но съществува и интелектуална любов, която е любов извън връзката с тялото, и тя е, която за Декарт е любовта към истината. **„Аз-ът“ желае истината**. Да мислиш означава и да желаеш.

Когато се изследва и се говори за желание, копнеж, любов, Ерос, няма как да не се има предвид Зигмунд Фройд. Изходната точка на всичко това е неговото **несъзнавано**. Дисертантът отделя полагаемо място в своя текст на безсъзнателните нагони, механизмите на изтласкването и фиктивното

задоволяване. Показана е ролята и функциите на сънищата, образите, грешките в езика. Описана е коректно структурата То-Аз-СвърхАз. Тази сложна психоаналитична проблематика е разбрана и предадена от Дани Котев на един ясен език. Фройдовият принос към темата на изследването е философското му обобщение в двата водещи принципа на битието на личността, културата и историята – Ерос и Танатос – като е видно, че дори смъртта е обърната форма на еротичния нагон.

За Жак Лакан, **човекът е желание** и неговата житейска битка е да свърже в себе си Ероса и Логоса. Психоанализата е средство на човека да научи практическата истина за себе си и да преодолее погрешните представи, мнения, самозаблуди и вярвания (стр. 102). Чрез нея той открива своя логос. Диалектиката на Ероса и Логоса се разиграва единствено в полето на езика. Важен акцент в тази част от изследването на дисертанта е мястото и ролята на Другия в комуникативния опит на човека. Другият е този, който насочва моето желание (стр. 105). Дори, когато съм насаме със себе си, Другият винаги присъства. Светът е място на желани обекти и желаещи същества. Говоренето е желание. Смятам, че проучването и интерпретирането на постановките на Лакан в дисертацията са много продуктивни и полезни за темата и бих препоръчал на Дани Котев да продължи да изследва Лакан и след защитата на дисертацията си. Сравнението с Левинас е задължително.

В заключителната трета глава, авторът среща „началото и края“ – Платон и Левинас, може би най-еротичните философи в европейската история. Това, което Левинас нарича любов, Дани Котев включва в своето разбиране за Ерос. Към него спада и словото (логоса) като отношение и апел към Другия. **„Автентичното слово е еротично общуване с Другия“** (стр. 122). Етиката е спонтанно отношение на любов към ближния, а рефлексията е опосредено отношение, което се явява след събитие, откриващо лицето на другия. Самата философия е събитие, което поражда наслаждение от другостта на другия (стр. 120). Смятам размислите на дисертанта по повод постановките на Левинас за оригинални и приносни. В бъдеще тези размисли могат да станат основа за самостоятелно изследване на Левинас.

Това, което дълбоко свързва Левинас и Платон е, че и за двамата метафизиката е желание и копнеж по невидимото, по това, което съставлява

същността на видимото. Желанието е желание по абсолютно отвъдното, благодарение на което е оправдана наличната отсамност. Функцията на Сократ в произведенията на Платон е да освободи това желание чрез техниките на диалога и да приласкае събеседниците си към отвъден хоризонт. Крайната цел на Платоновата философия е **Благото**, но неговото разбиране и постигане изисква мобилизацията на цялата еротична и интелектуална енергия на човека, посветил се на философията. Дани Котев подлага на щателен анализ почти всички диалози на Платон, извличайки от тях необходимото потвърждение за връзката между Ероса и Философията. В заключението си дисертантът заявява, че философията без Ерос е невъзможна, но Еросът е разпознаваем и идентифицируем единствено чрез Философията (стр. 182).

Предложеният текст за защита напълно отговаря на научните изисквания и критерии за дисертация. Приемам заявените в автореферата приноси моменти на дисертацията. Авторът е представил за публикуване необходимия брой статии по темата на дисертацията. Нямам съвместни разработки и публикации с Дани Котев.

Въз основа на всичко казано, предлагам на многуважаемото жури да присъди на Дани Кънчев Котев за дисертационния му труд „Ерос и Философия“, по професионално направление 2.3 Философия, образователната и научна степен „доктор по философия“.

20 април 2020

Доц. д-р Здравко Попов